

РАЗВИТИЕ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В УСЛОВИЯХ ЧЛЕНСТВА УКРАИНЫ В ВТО: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Самойлова Н. И.

Актуализирована необходимость создания эффективного хозяйственно-правового механизма внешнеэкономических связей национальных субъектов хозяйствования в условиях членства Украины в ВТО. Основная цель исследования – защита национального производителя путем рассмотрения целостной системы обязательств нашей страны. Также затронут вопрос адаптации технического регулирования к условиям ВТО.

Ключевые слова: *техническое регулирование, защита национального производителя, технический регламент.*

ECONOMIC LEGISLATION ON TERM UKRAINIAN'S WTO MEMBERSHIP: CONDITIONS AND PROSPEKTS

Samojlova N. I.

The legal features of an effective economic-legal mechanism's creation of foreign economic relations of national subjects of managing in conditions of Ukraine's membership in the WTO are opened in this article. The purpose of protection's maintenance of a national commodity producer is discussed by complete system's consideration of Ukraine's international obligations. The question of technical settlement's adaptation to conditions of the WTO is raised.

Keywords: *technical regulation, protection of domestic manufactures, Technical Regulations*

УДК 338.24

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

О. В. Білінська, здобувачка

*Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

Проаналізовано основні загальноправові та спеціальні принципи державної аграрної політики України. Досліджено та узагальнено різні теоретичні

підходи щодо визначення принципів державної аграрної політики. Обґрунтовано основні принципи, методи та напрями вдосконалення державної аграрної політики на сучасному етапі.

Ключові слова: державна аграрна політика, загальноправові принципи, спеціальні принципи, пріоритетний розвиток сільського господарства в національній економіці України.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі принципи державної аграрної політики не знайшли законодавчого закріплення в нормативно-правових актах, а також недостатньо досліджені вченими-аграрниками, незважаючи на те що розвиток аграрного сектору економіки в умовах світової фінансово-економічної та продовольчої криз є одним із стратегічних пріоритетів державної політики України, бо в ньому створюються передумови і можливості для здійснення та вдосконалення ринкових перетворень у всіх сферах економіки, оскільки Україна значною мірою є аграрною країною. Агропромисловий комплекс (АПК) має вирішальне значення у формуванні продовольчих ресурсів держави, забезпеченні суспільних потреб населення продуктами харчування та сировиною переробної промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками у такому напрямі питання визначення та складу принципів державної аграрної політики України аналізують учені-аграрники, серед яких О. Бородіна, В. Гуревський, В. Єрмоленко, В. Жушман, О. Погрібний, В. Семчик, А. Статівка, М. Шульга, В. Уркевич, В. Юрчишин, В. Янчук та ін.

Водночас значна кількість наукових праць не дозволяє вважати досліджувану проблему вичерпаною, оскільки до цього часу не вироблено єдиного підходу до визначення поняття та складу принципів державної аграрної політики України. Вивченню цієї проблеми і присвячено статтю.

Мета статті визначити поняття і склад принципів державної аграрної політики та їх правової природи на сучасному етапі.

Вклад основного матеріалу. Процес формування та розвитку державної аграрної політики має базуватися на певних науково обґрунтованих принципах. В юридичній літературі принципи державної аграрної політики визначаються як основоположні засади, керівні ідеї, що лежать в основі державного регулювання аграрних відносин [1, с. 15].

Термін «принцип» походить від латинської *principium*, що означає первісне, визначальне, те, від чого походить усе інше [2, с. 3]. Ще за часів Античності принцип вважався підвалиною, фундаментом будь-якої соціальної системи, у тому числі правової, вимоги якого поширювалися на всі явища, що належали до неї. Іншими словами, при характеристиці принципу слід звернути увагу на те, що він, по-перше, являє собою ідею, положення, вимогу; по-друге, він є не простим положенням (ідеєю, вимогою), а основним, фундаментальним, провідним. У Великому тлумачному словнику української

мови принцип визначається як основне, вихідне положення, що лежить в основі будь-якого вчення, теорії, науки, концепції, зумовлює світогляд людини та її поведінку згідно з внутрішніми переконаннями та визначає дію відповідних механізмів [3, с. 596].

Принципи права, будучи правовою категорією, завжди виявляються у правовому регулюванні суспільних відносин. Разом із тим, як слушно відзначає С. Погребняк, вони не завжди відбиваються у правових нормах, а можуть прямо закріплюватися в законодавчих актах або ж логічно впливати із сенсу правових норм [4, с. 27].

Слід погодитись з думкою В. Гуревського про те, що наявність відповідних принципів державної аграрної політики України, як правило, відображено в діючій правовій системі: одні з них безпосередньо зафіксовані в правових нормах; інші слід виводити із загального напрямку правового регулювання взаємин суб'єктів аграрних відносин; треті – закріплені в локальному законодавстві; четверті – хоча і не дістали конкретного відображення в законодавстві, але є такими, що проймають систему законів і норм [5, с. 150]. Система принципів державної аграрної політики не є вичерпною у зв'язку з розвитком як аграрного сектору економіки загалом, так і самої системи державного регулювання сільського господарства зокрема.

В юридичній літературі існують різні підходи до співвідношення понять «основні засади» та «принципи» від ототожнення цих термінів до положення про те, що основні засади є різновидом нормативно-правових принципів, які належать до законодавчих новел. Ми підтримуємо позицію В. Семчика про те, що принципи є одним із елементів основних засад правового регулювання суспільних відносин, а основні засади не зводяться лише до одних принципів [6, с. 62]. При цьому аграрна політика держави ґрунтується як на загальноправових (загальних), так і на спеціальних галузевих аграрно-правових принципах.

Загальноправові (загальні) принципи державної аграрної політики як складової національної політики держави передбачено Конституцією України та законами України.

У Законі України від 1 липня 2010 р. № 2411–6 «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [7, с. 527] закріплено такі загальноправові принципи внутрішньої та зовнішньої політики України, які можна вважати принципами державної аграрної політики України як складової національної політики держави:

- пріоритетність захисту національних інтересів;
- верховенство права, забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, повага до гідності кожної особи;
- рівність усіх суб'єктів права власності перед законом, захист конкуренції у сфері економічної діяльності;
- здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову;

- відкритість та прозорість процесів підготування і прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування;
- забезпечення сталого розвитку економіки на ринкових засадах та її соціальної спрямованості;
- забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;
- свобода, соціальна справедливість та творча самореалізація, участь громадян в управлінні державними і суспільними справами;
- соціальне партнерство та громадська солідарність.

Водночас, як слушно зазначають В. Жушман та Г. Корнієнко [8, с. 12], а також Т. Курман, найважливішим загальноправовим принципом є принцип законності. На ньому базується вся правова система України, притаманний він і аграрному праву. Так, відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Принцип законності означає здійснення всіх правових форм діяльності держави, функціонування громадянського суспільства, громадян на основі і у відповідності з нормами права, природними правами і обов'язками людини. Держава спрямовує свої зусилля на чітке і безумовне додержання законності в господарській діяльності з боку аграрних товаровиробників, а також з боку державних органів, що здійснюють регуляторну діяльність у сільському господарстві і в усьому агропромисловому комплексі України [9, с. 63].

Що стосується галузевих, аграрно-правових або спеціальних принципів, то вони поки що чітко не закріплені на законодавчому рівні, що обґрунтовує необхідність їх наукового формулювання. У фаховій аграрно-правовій літературі автори пропонують різний склад принципів державної аграрної політики і перелічують їх у різній послідовності. Так, О. Гафурова до спеціальних принципів відносить: аграрний протекціонізм, пріоритетність соціального розвитку села, взаємозв'язок економічних і соціальних цілей сільськогосподарських підприємств, вільний вибір сільськогосподарськими виробниками форм власності і напрямів трудової та господарської діяльності, рівність суб'єктів господарювання на селі, а також їх рівні можливості у доступі до державної фінансової підтримки, невтручання органів виконавчої влади у вибір форм господарювання та господарську діяльність суб'єктів підприємництва в агропромисловому комплексі та ін. [10, с. 163, 164].

А. Статівка та В. Уркевич вважають, що принципами державної аграрної політики у сфері сільського господарства є: пріоритетність розвитку сільського господарства України серед інших галузей економіки; невтручання державних органів у виробничо-господарську діяльність аграрних товаровиробників; гарантування рівності прав учасників аграрних відносин; аграрний

протекціонізм; гарантія продовольчої безпеки держави; забезпечення комплексного та сталого розвитку аграрного виробництва і сільських територій; поєднання галузевого та територіального розвитку [11, с. 106].

В. Корнієнко до принципів трансформації форм власності в аграрному секторі економіки як одного з шляхів підвищення ефективності державної аграрної політики України відносить: рівність учасників аграрних відносин; свободу аграрного підприємництва і добровільність обрання форм та напрямів господарської діяльності; демократичні підходи при формуванні системи управління агропромисловим комплексом; господарську самостійність суб'єктів агропромислового виробництва і невтручання держави у виробничо-господарську діяльність сільськогосподарських товаровиробників [12, с. 81].

Вважаємо, що всі перелічені принципи мають право на існування, але найважливішим принципом державної аграрної політики є принцип пріоритетності розвитку сільського господарства в національній економіці України. Як зазначено в Законі України від 18 жовтня 2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики України на період до 2015 року» [13, ст. 527], пріоритетність розвитку агропромислового комплексу та соціального розвитку села в національній економіці зумовлюється винятковою значущістю та незамінністю вироблюваної продукції сільського господарства в життєдіяльності людини і суспільства, потребою відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури. Як слушно відзначають А. Статівка та В. Уркевич, важливість принципу пріоритетності розвитку сільського господарства в національній економіці України полягає також в необхідності закріплення основних напрямів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. З огляду на це заходи державної підтримки сільського господарства і всього АПК являють собою складний економіко-правовий механізм регулювання аграрних відносин, за допомогою якого сільськогосподарським товаровиробникам надається необхідна для здійснення аграрної підприємницької діяльності та соціального розвитку села різна матеріальна і фінансова допомога та підтримка з боку держави.

Принцип пріоритетності розвитку сільського господарства в національній економіці України має два аспекти: внутрішній (взаємовідносини сільського господарства з іншими галузями АПК) та зовнішньоекономічний (експорт, імпорт сільськогосподарської продукції). Щодо аграрного сектора економіки України, то неповна підготовленість АПК до переходу на ринкові засади функціонування, диспаритет у взаємовідносинах сільського господарства з промисловістю, необхідність захисту вітчизняних товаровиробників у зв'язку з широкою експансією на внутрішньому ринку імпортованих продуктів харчування спричиняють значно вищий ступінь державного протекціонізму, ніж в інших країнах з розвинутою ринковою економікою [14, с. 88].

Важливими принципами державної аграрної політики України, на думку В. Єрмоленка, є принцип забезпечення потреб населення і промисловості

безпечною і якісною сільськогосподарською сировиною; принцип забезпечення продовольчої безпеки держави; принцип підвищення ефективності державного регулювання аграрного сектору економіки; принцип забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства; принцип пріоритетності соціального розвитку села та сталого розвитку сільських територій; принцип екологізації сільського господарства; принцип аграрного протекціонізму або гарантованості захисту прав вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників [15, с. 30].

Крім того, до принципів аграрного права, які можна вважати принципами державної аграрної політики України, слід віднести: демократизацію системи управління сільським господарством; невтручання державних органів у виробничо-господарську діяльність аграрних товаровиробників та ін.

Висновки. У цілому аналіз наведених точок зору різних авторів відносно принципів державної аграрної політики України дає підстави констатувати, що основними принципами у сучасний період є верховенство права; принцип законності; пріоритетність розвитку агропромислового комплексу і в першу чергу сільського господарства; забезпечення потреб населення і промисловості безпечною і якісною сільськогосподарською сировиною; аграрний протекціонізм; забезпечення продовольчої безпеки держави; невтручання держави у виробничо-господарську діяльність суб'єктів агропромислового комплексу України; державна гарантія і правовий захист прав селян та інших учасників аграрних відносин; рівність учасників аграрних правовідносин незалежно від форм власності та видів господарювання; здійснення державного регулювання переважно економічними методами; екологізації сільського господарства і всього агропромислового комплексу; забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства; пріоритетність соціального розвитку села і сталого розвитку сільських територій.

На сучасному етапі, в умовах інтеграції України в європейський економічний простір, важливого значення набувають принципи адаптації вітчизняного законодавства, що визначає державну аграрну політику України, до стандартів Європейського союзу та Світової організації торгівлі, та принцип мінімізації негативних наслідків для вітчизняних аграрних виробників і споживачів в умовах інтеграції України до європейського і світового економічного простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статівка А. М. Аграрне право та законодавство України: теоретичні проблеми розвитку / А. М. Статівка, В. Ю. Уркевич // Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика : монографія / А. М. Статівка, В. Ю. Уркевич, В. М. Корнієнко та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Х. : ФІНН, 2010. – 240 с.

2. Колодій А. М. Принципи права України / А. М. Колодій. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 221 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 896 с.
4. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія / С. П. Погребняк. – Х. : Право. – 240 с.
5. Гуревський В. К. Державне регулювання сільського господарства / В. К. Гуревський // Аграрне право України : підручник / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – 448 с.
6. Правові засади інноваційного розвитку в сільському господарстві України : монографія / кол. авторів ; за ред. В. І. Семчика. – К. : Юрид. думка, 2010. – 456 с.
7. Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527.
8. Жушман В. П. Опорно-логічні схеми з навчальної дисципліни «Аграрне право України» та аграрне законодавство України : навч. посіб. / В. П. Жушман, Г. С. Корнієнко. – Х. : Одиссей, 2009. – 400 с.
9. Курман Т. А. Державно-правове регулювання сільського господарства в Україні / Т. А. Курман // Аграрне право : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х. : Право, 2010. – 296 с.
10. Гафурова О. В. Правові засади державного регулювання сільського господарства / О. В. Гафурова // Аграрне право України : підручник ; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
11. Статівка А. Про проект Закону України «Про сільське господарство України» / А. Статівка, В. Уркевич // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 8. – С. 104–110.
12. Корнієнко В. М. Актуальні питання правового забезпечення трансформації форм власності в аграрному секторі економіки / В. М. Корнієнко // Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика : монографія / за ред. А. М. Статівки. – Х. : ФІНН, 2010. – 240 с.
13. Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 1. – Ст. 17.
14. Шиян Н. І. Державне регулювання економіки / Н. І. Шиян. – Х. : Формат Плюс, 2008. – 384 с.
15. Єрмоленко В. М. Державна аграрна політика: поняття і принципи / В. М. Єрмоленко // Правова політика Української держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 70-річчю Прикарпат. нац. ун-ту ім. Василя Стефаника. Том 1. / 19–20 лютого 2010 р. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2010. – С. 28–32.

ПРИНЦИПЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ АГРАРНОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ

Белинская О. В.

Проанализированы основные общеправовые и специальные принципы государственной аграрной политики Украины. Исследованы и обобщены различные теоретические подходы к определению принципов государственной

аграрной политики Украины. Обоснованы основные принципы, методы и направления усовершенствования государственной аграрной политики на современном этапе.

Ключевые слова: государственная аграрная политика, общеправовые принципы, специальные принципы, приоритетное развитие сельского хозяйства в национальной экономике Украины.

PRINCIPLES OF PUBLIC AGRARIAN POLICY OF UKRAINE

Bilinskaya O. V.

Basic general and special principles of public agrarian policy of Ukraine. Investigational and generalized different theoretical going near determination of principles of public agrarian policy of Ukraine are analysed. Basic principles, methods and directions of improvement of public agrarian policy, are grounded on the modern stage.

Keywords: public agrarian policy, obshchepravovye principles, special principles, priority development of agriculture in the national economy of Ukraine.

УДК 343.9.01

НЕДОСКОНАЛИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ПЕК З БОКУ КОНТРОЛЮЮЧИХ ІНСТАНЦІЙ ТА ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

*І. О. Христич, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

Порушено питання недосконалості механізму протидії злочинності у сфері ПЕК України з боку контролюючих інстанцій та органів кримінальної юстиції. Розкрито поняття протидії злочинності. Проаналізовано існуючий механізм протидії злочинності у сфері ПЕК з боку контролюючих інстанцій і органів кримінальної юстиції та запропоновано основні напрями їх вдосконалення.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс, протидія злочинності, механізм протидії злочинності, контролюючі інстанції, органи кримінальної юстиції.